

תוכן עיניים

- א. בענין אי חופה לפסולות כתנאי או לא.
- ב. בענין מתי נקרא הבעל מנוקה מעון.
- ג. בענין מהו הציור דבא עליה ועודה שומ"י.
- ד. בענין גט או מאמר אי נעשית על ידם משחמרת לביאה פסולה.

דף נח.

דתניא נישאו זו וזו כשרות ופסולות וכו' אוכלות משלו ואוכלות בתרומה וכו', ר' ישמעאל בנו של ריב"ב וכו'.

[א] ביאור לימא כתנאי בפלוגתת ת"ק ור' ישמעאל. [ב] וביאור דחיית הגמ' דר' ישמעאל כר"מ ס"ל.

- א. [א] הגמ' הוכיח מת"ק דאין חופה לפסולות, דהא גם בנשואין של פסולות כגון שנכנסו לחופה ולא נבעלה, אוכלות משלו [דהיינו דחייב במזונותיה], ואוכלות בתרומה. ור' ישמעאל בנו של ריב"ב חולק דאין חופתה מאכילתה, וסבר הגמ' דדעתו דיש חופה לפסולות לפסול ואז הוי כתנאי, ודחו דדלמא ר' ישמעאל ס"ל כר"מ ומהקידושין כבר אינה אוכלת.
- ב. תוס' (ד"ה דהני) הקשו דאי לת"ק אין חופה לפסולות אי"כ אינו חל הנשואין ולמה אוכלות משלו הא ארוסה לית לה מזונות, ות"י יולא גרע מהגעת הזמן. וצ"ב כוונתם, [בחי' ר' ראובן (סי' ל"ט) ביאר עפ"י הבנה דחייב מזונות בהגעת הזמן ע"ש].
- ג. אולם הקשו גם על הא דאוכלות בתרומה, דבשלמא אי מיירי בבת כהן [כלישנא קמא דרש"י במתנין], אז אי"ש דמאחר דאין חופה לפסולות ולא נפסלה אז נשארה דין אכילתה דמקדם, אבל אי מיירי בבת ישראל לכהן אי"כ אי אין חופה לפסולות אי"כ ארוסה היא שאינה אוכלת בתרומה מדרבנן, ות"י דאוכלת דע"י נכנסה לחופה ליכא למיחש למזיגת כוס ולסימפון.
- ד. ואכתי צ"ע כדהעיר במהרש"א וקרני ראם, דגם באופן דליכא למיחש מ"מ לא פלוג רבנן בין ארוסה לארוסה, וכאן כיון דנשארת ארוסה דאין חופה מהני למה יאכלו בתרומה. ות"י דרק בארוסה בלי חופה וכו' אבל כאן דנכנסה לחופה אז אוכלות כיון דליכא למיחש, וצ"ב כוונתם. בחי' ר' ראובן (סי' ל"ט) ביאר דיש כאן מעשה חופה וגם זה מספיק ע"ש.
- א. [ב] דחיית הגמ', **ופירוש הברייתא לרב**. הנה הגמ' דחה דלמא לכו"ע אין חופה לפסולות והא דר' ישמעאל פוסלה מתרומה היינו משום דס"ל כר"מ דע"י הקידושין נעשית משחמרת לביאה פסולה. והקשה בקר"א דאי"כ תקשי לרב דס"ל דיש חופה לפסולות ולאחר חופה לכו"ע אינה אוכלת בתרומה, הרי לת"ק אין חופה ואוכלות דלא כרב, וגם לר' ישמעאל דחו דס"ל כר"מ ויודה דלר"א ור"ש אין חופה, ונמצא דכל התנאים דלא כרב, ומה יענה רב בכוונת הברייתא.
- ב. ות"י עפ"י קושיא אחרת על הרמב"ם, דהנה הרמב"ם (הלי' איסוי"ב פי"ח ה"ג) ס"ל דבנשאת אע"פ שלא נבעלה נתחללה ומשום דנשואה בחזקת בעולה, וקשה דאי"כ מ"ט דת"ק הא נהי דאין חופה לפסולות מ"מ ע"י נשואין לחוד כבר נתחללה דבחזקת בעולה היא. [ובשלמא לעיל בפלוגתת רב ושמואל לא קשה דמיירי בלי קידושין וא"כ אינו חופה של אחר קידושין, אבל כאן דמיירי שקידשה תחילה ואח"כ נישאו ע"י שנכנסו לחופה ולא נבעלו, אי"כ נימא דהרי היא בחזקת בעולה].
- ג. וכתב לחדש דרב יאמר דמעולם לא נחלקו אי יש חופה לפסולות, אלא דנחלקו בדינא של הרמב"ם גופיה, דהיינו באמת הברייתא מיירי כשמת הבעל, ונחלקו בנתאלמנו או נתגרשו מן הנשואין בלי ביאה אי נפסלו מן התרומה, דת"ק ס"ל דלא נפסלו ולר' ישמעאל נפסלו, אבל לכו"ע בעודן נשואות אינן אוכלות.
- ד. ולפי"ז מיושב דבעודו חי לכו"ע לא הותרו לאכול, וגם מיושב שיטת הרמב"ם דבזה גופא נחלקו ופסק כר' ישמעאל.

אלא דקני לה כשהיא ארוסה ואיסתתרה וקמשקה לה כשהיא נשואה, מי בדקי לה מיא, והתניא ונקה האיש מעון בזמן שהאיש מנוקה מעון המים בודקין וכו'.

ב] מבואר דא"א לאוקמיה בנשאת עם ביאה אחר קינוי וסתירה, דאז אין הבעל מנוקה מעון. וקשה נימא באופן דליכא עון.

- א. בגמ' מבואר דא"א לאוקמי 'אמן שלא שטיתי ארוסה', כשנשאת דהרי בעלה אסורה בה משום סוטה, וא"כ אי בא עליה אינו מנוקה מעון ואין המים בודקין את אשתו, וע"כ דמיירי בחופה בלא ביאה ומוזה הוכיחו דיש חופה לפסולות.
- ב. בתוס' (ד"ה ונקה) הקשו נוקמה כגון שבא עליה בשוגג דעדיין לא ידע שנסתרה דכה"ג חשיב מנוקה מעון, דהא גם בנשואה גמורה דמשקה אשתו הוא מגלגל עליה שלא זינתה כשהיא ארוסה, והרי ממ"נ אי זינתה באירוסין א"כ כשנשאה בא עליה באיסור ואינו מנוקה מעון, ועכצ"ל כיון דאינו יודע לא מקרי אינו מנוקה עון, וא"כ ה"נ נימא הכי.
- ג. ותי' דכאן שיודע בשעת השקאה שבא עליה באיסור לא חשיב מנוקה מעון אע"ג דהיה בשוגג, אבל בגלגול אינו יודע.
- ד. בשערי ישר (ש"י פ"ד) ביאר דבריהם דבשעה שהיה העלם הידיעה לא היה כלל חטא, ורק כשנודע לו אז הוא חטא, וא"כ בשלמא כשלא ידע בשעת השקאה דעבר על חטא מקרי 'מנוקה מעון', אבל אם יודע שעבר כך בשוגג מקרי שיש לו עון.
- ה. בעיקר קושית התוס' דנימא דמיירי בביאה בשוגג, הקשו בקר"א ועוד אחרונים דנימא דהוי נישואי טעות. ומתמצים עפ"י רע"א (תנינא סי' נ"ו) דבנשואין ליכא דין טעות, דטעות הוא מדין תנאי ובנשואין לא מהני תנאי דליתא בשליחות.

דף נח: שומרת יבם קרית לה אשתו מעליא היא דהא אמר רב קנה לכל וכו'.

ג] מבואר דא"א בשום פנים שתהא היבם בועל יבמתו ועדיין שומרת יבם היא ולא נעשית כאשתו, ומקשין דיש אופנים לזה.

- א. כידוע דנחלקו רבותינו הראשונים אי ביאת יבום צריך עדות לקיומי, דריא"ז בשלטי גיבורים ס"ל דיבום צריך עדות לקיומי כמו גיטין וקידושין, והרשב"א חולק, וכן סתימת הרמב"ם דיבום אינו צריך עדים [בח"י הגר"ח ביארו היטב בארוכה].
- ב. והקשו כמה אחרונים [קרן אורה, שו"ת רע"א סי' צ"ד, והוזכר הראיה להוכיח דא"צ עדים בבאור הגר"א], דלהשיטות דצריך עדים לוקמי בבא עליה בלא עדים, דקדמה שכיבת בעל לבעל, ואעפ"כ שומרת יבם נקראת דעדיין לא נתקיים דין יבום.
- ג. בשו"ת הרשב"א (ח"ד סי' שכ"ח) דן אי יבום צריך עדים ומסיק דאין צריך, אולם כתב דאין להוכיח כלום מכאן די"ל דלעולם צריך עדים, אבל בכה"ג בלי עדים לא מקרי שכיבת בעל אלא יבם, ולא יועיל בשביל קדמה שכיבת בעל לבעל.
- ד. הנו"ב ורע"א והקר"א תי' באופן פשוט דאי ליכא עדים שבא עליה אז גם לא יוכל להשקותה דאיך יברר לבי"ד שקדמה שכיבת יבם לבעל, ורע"א ביאר דהשקאה הוי כמו דיני נפשות [דהא בזינתה היא מתה ע"י המים המאריים] ובעי ב' עדים. [אמנם בפתחי תשובה (קס"ו סק"ו) הקשה דעדיין יש לאוקמיה בעדים אחורי הגדר, דהרי בשביל עדות לקיומי לקידושין לא מהני עדים שאין האיש והאשה יודעין, וא"כ יש לאוקמיה בעדים שהעידו על הביאה אבל היבם לא ידע ושפיר לא חל היבום, אולם כתב די"א דהא דצריך שהבעלי דברים ידעו הוא כדי שלא יאמרו משטה אני כך, ולפי"ז יבום דקונה בלא דעת לא יועיל משטה אני, א"כ גם בלא ידעו הוי עדות לקיומי כראוי. אבל למהרי"ט דס"ל דהוא מצד עצם הגז"ה"כ דעדות לקיומי ואז שפיר אפשר לאוקמיה כן].
- ה. בפתחי תשובה (שם) דחה די"ל דלעולם יבום צריך עדות לקיומי, ואעפ"כ לא קשה מסוגיין עפ"י היד המלך, די"ל דלרב שפיר צריך עדים: דהנה ביד המלך ביאר הנידון אי יבום צריך עדות לקיומי, דתלוי אי קידושין תופסין ביבמה לשוק, דאי קידושין תופסין ביבמה לשוק וע"י היבום נשתנה הדין דאין קידושין תופסין [משום דנעשתה אשת איש], א"כ צריך עדים, אבל אי גם ביבמה לשוק אין קידושין תופסין, ולא נשתנה כלום לגבי תפיסת קידושין ע"י היבום אז א"צ עדים.
- ו. ולפי"ז תי' דלרב דאין קידושין תופסין ביבמה לשוק ליכא דין עדים ביבום, וסוגיין קאי כרב דאמר יש חופה לפסולות.
- ז. בקר"א נסתפק להשיטות דיבום צריך עדים, א"כ כשבא על יבמתו בלי עדים האם עבר על אשת אח, ומהו לאבא שאול.

אלא כי אתא רבין אמר עשה בה מאמר ביבמתו דברי הכל אכלה, יש לו אח חלל דברי הכל אינה אוכלת, לא נחלקו אלא שנתן לה גט ר' יוחנן אמר וכו'.

[ד] טעמא דאינה אוכלת כשיש אח חלל, ועוד הערות.

- א. ויוצא מהסוגיא ג' חילוקי דינים וכדפרש"י: [א] היכי דעבד אחד מן האחין מאמר, אע"ג דהיא משתמרת לביאה פסולה [דהא היא זקוקה לשאר האחין, ונאסרה עליהן מדרבנן ע"י המאמר], מ"מ לא נפסלה מתרומה דאינו אלא איסור דרבנן, ומשתמרת לביאה פסולה דרבנן לא נפסלה לכו"ע. [ב] יש אח חלל לכו"ע לא אכלה, דהא היא משתמרת לביאה פסולה מה"ת, דהא אם נבעלה לחלל נפסלה לתרומה מדאורייתא. [ג] נתן גט, פליגי דאע"ג דאינו אלא איסור מדרבנן נדיש לא יבנה מדרבנן כעין חליצה], מ"מ כיון דאינו מאכיל במקו"א ע"י גירושין לכן גם לר"א ור"ש יתכן דאינו מאכיל, ובזה נחלקו ר' יוחנן ור"ל.
- ב. יש לו אח חלל. הנה ביש לו אח חלל פרש"י דהוי משתמרת לביאה פסולה, ובקר"א העיר תיפוק ליה דאינה אוכלת מן הדין משום קנינו של יבם חלל דזר הוא, והוי כנתקדשה לישראל דאינה אוכלת מה"ת, וא"כ א"צ לדין דרבנן של משתמרת לביאה פסולה. וצ"ע על רש"י למה הוצרך למשתמרת לביאה פסולה.
- ג. בעטרת שמואל הביא ממשנת ר' אהרן (ס"י כ"ו סק"ג) שתי"י בטוב טעם דרש"י לשיטתיה להלן, דהנה תנן להלן דיבם אינו מאכיל דהיינו בת ישראל שזקוקה לכהן יבם אינה אוכלת. וכתב ר"ת דה"מ מדרבנן נוקרא אסמכתא בעלמא הוא], אבל מה"ת היא אוכלת דמקרי קנין כספו של היבם. אולם ברש"י משמע דקנינו של יבם לא הוי קנין להאכיל בת ישראל בתרומה. וא"כ כתב ר' אהרן דלרש"י ה"ה להיפוך י"ל דאין ביד קנינו של יבם לפסול בת כהן מלאכול ע"ש.
- ד. נתן לה גט. בעטרת שמואל הביא קושית הישרש יעקב דאיך נפסלה מתרומה ע"י נתינת גט נכיון דאין לו להאכיל במקום אחר, הא אינה אסורה מדאורייתא אלא מדרבנן, וליכא דין משתמרת לביאה פסולה באיסור דרבנן, ע"ש.